

Природа формування підходів і критеріїв оцінки інформації, що вводить в оману, як негативного явища в Україні

Юрій Здебський

аспірант,

*Програма доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

e-mail: zdebnyi.y@krok.edu.ua,

ORCID: 0009-0009-7440-8774

Вікторія Сидор

науковий керівник, д.ю.н., професор,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Анотація. В статті розглядаються окремі особливості розвитку правового регулювання конкуренції, захисту від недобросовісної конкуренції та природи формування одного з її аспектів – поширення інформації, що вводить в оману.

Конкуренція є невід’ємною частиною будь-якої ринкової економіки, де на ринку представлені з однієї сторони - суб’єкти господарювання, які переважно здійснюють господарську діяльність для досягнення економічних результатів, з метою одержання прибутку, а з іншої сторони споживачі товарів та послуг. Конституція України у статті 42 покладає на державу обов’язок забезпечувати захист конкуренції у підприємницькій діяльності [1].

Суб’єкти господарювання конкурують з іншими учасниками ринку намагаючись здобути завдяки власним досягненням переваг над іншими суб’єктами господарювання (шляхом постійного пошуку інновацій, методів удосконалення виробництва власних товарів, тощо), що у поєднанні з дотриманням торгових та чесних звичаїв є елементами поняття економічної конкуренції [2, 3] та на мою думку - «добросовісної» конкуренції, адже визначення такого терміну відсутнє в законодавстві. В той же час, не дотримання суб’єктом господарювання зазначених умов призводить до іншого явища – «недобросовісної конкуренції», яка має численні види, серед яких - поширення інформації, що вводить в оману.

Дії з поширення інформації, що вводить в оману є розповсюдженим негативним явищем навіть в економічно розвинутих демократичних державах світу (США, державах ЄС), попри систематичне вдосконалення нормативного врегулювання захисту від недобросовісної конкуренції (починаючи з 1900 року, коли відбувся перегляд Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року), високий рівень суспільно-політичного розвитку та наявність дієвих владних інституцій із захисту конкуренції.

В свою чергу Україна почала запровадження ринкової економіки лише після проголошення незалежності в серпні 1991р. Першим нормативно-правовим актом, який поклав початок врегулювання конкуренції та її захисту став Закон України «Про обмеження монополізації та попередження недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності». У подальшому приймалися інші нормативно-правові акти з цього питання. Але тільки наприкінці 2008р.

Закон України „Про захист від недобросовісної конкуренції» було доповнено статтею 151, який серед видів недобросовісної конкуренції врахував поширення інформації, яка вводить в оману.

Щорічні звіти діяльності Антимонопольного комітету України [4, 5, 6] засвідчують, що за досить короткий час, найбільша кількість виявлених фактів недобросовісної конкуренції стосувалася порушення суб'єктами господарювання саме статті 151 Закону „Про захист від недобросовісної конкуренції», яка полягає в отриманні необґрунтованих переваг над конкурентами шляхом введення в оману споживачів. У 2019 році 84% зафіксованих АМКУ порушень Закону „Про захист від недобросовісної конкуренції» стосувалися виключно статті 151 Закону. У 2020 році питома вага порушень статті 151 Закону становила вже 85%, а в 2021 році – 83%.

Турбує також інформація АМКУ про те, що суттєва частина фактів недобросовісної конкуренції (48% у 2019 році), яка виражалася у формі поширення інформації, яка вводить в оману, припала на ринок «охорони здоров'я, лікарських та медичних засобів». Зважаючи на те, що суспільство і держава забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави [7], цілком слушною є думка Євтушенко Є.В., Леонова Б.Д., що добросовісна конкуренція сприяє розвитку і успіху підприємства, а недобросовісна конкуренція завдає шкоди не тільки споживачам та конкурентам, але і державі в цілому [8].

Аналіз законодавства ЄС вказує на загальність формулювань у визначенні терміну «недобросовісна конкуренція» та її видів, що може пояснюватися постійним розвитком технологій виробництва суб'єктів господарювання, способів просування власних товарів, робіт та послуг, тощо. Проте не зважаючи на складність встановлення меж поведінки суб'єктів господарювання, за яких їх дії можуть кваліфікуватися як порушення, вбачаю тенденцію ЄС у прагненні детальніше регламентувати перелік дій, які можуть вказувати на наявність порушення конкуренції. До прикладу, Директива Європейського парламенту і Ради № 2005/29/ЄС від 11 травня 2005р., Директива Європейського парламенту і Ради № 2006/114/ЄС від 12 грудня 2006р. Отже, доповнення законодавства ЄС забороненими практиками у конкуренції відбувається на підставі аналізу дій суб'єктів господарювання після їх фактичного вчинення та висновку, що такі «нові» дії (не регламентовані раніше) є проявом недобросовісної конкуренції.

Законодавство України, аналогічно до ЄС, також має загальне формулювання терміну «недобросовісна конкуренція» та її видів, проте в той же час, в Україні існує сталість їх визначень, зокрема стосовно критеріїв оцінки інформації, що вводить в оману. На відміну від країн ЄС, який періодично переглядає директиви, Антимонопольний комітет України визначає свою позицію щодо того що можна вважати порушенням та окреслює умовні «червоні лінії» у власних рекомендаційних роз'ясненнях, які не мають обов'язкової сили.

На думку Бакалінської О.О. таким чином, законодавець за допомогою оціночних понять намагається піддати правовій регламентації ті нестандартні ситуації, які можуть виникнути під час здійснення господарської діяльності

в умовах ринку [9]. Вважаю таку позицію вченого слушною частково, адже з однієї сторони дійсно, прояви недобросовісної конкуренції різноманітні і у процесі існування ринку виникають нові, проте з іншої сторони - правова невизначеність може спонукати до як до зловживання цивільним правом, який характеризується умисним виходом уповноваженої особи за межі суб'єктивного права [9], так і до неумисного порушення недобросовісної конкуренції, зокрема у формі поширення інформації, що вводить в оману.

Отже, поділяючи думку Швидкої Т., що законодавство Україна потребує вдосконалення стосовно економічної конкуренції, адже правила й принципи нині не мають свого закріплення в нормативній базі, а сформулювати їх можна лише через аналіз положень, що стосуються порушень у цій сфері [10], одночасно варто доповнити думку вченого тим, що саме аналіз порушень у цій сфері є істотним джерелом природи формування підходів і критеріїв оцінки інформації, що вводить в оману.

Ключові слова: конкуренція, недобросовісна конкуренція, поширення інформації, що вводить в оману.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року № 2210-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 12, ст.64.
3. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 36, ст.164.
4. Антимонопольний комітет України. Річний звіт 2019. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5e7/b2b/61d/5e7b2b61dcf08200345915.pdf>.
5. Антимонопольний комітет України. Річний звіт 2020. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/4a0/e26/6054a0e268fc0702551413.pdf>.
6. Звіт Антимонопольного комітету України за 2021 рік. URL : <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccb10ef3d640199715.pdf>.
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992р. № 2801-12. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4.
8. Євтушенко Є.В., Леонов Б.Д. Захист від недобросовісної конкуренції: нормативно-правовий та інформаційний аспект. Інформація і Право. - 2018. - № 4. - С.98-103. URL : http://ippi.org.ua/sites/default/files/11_10.pdf.
9. Бакалінська О.О. Недобросовісна конкуренція як форма зловживання суб'єктивним цивільним правом. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2 (14), 2012, С. 17–21.
10. Швидка Т. Проблеми забезпечення добросовісної конкуренції та впровадження правил ринкової економіки. Підприємництво, господарство і право. – 2021. - № 1. - С.126-131.